

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU41

Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i brottsbalken och rättegångsbalken.

Förslaget innebär bl.a. att bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp och motsvarande brott mot barn samt utnyttjande av barn för sexuell posering ska utvidgas. Det föreslås även att bestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn ska göras mer neutrala. Vidare föreslås att det ska införas nya straffbestämmelser om sexuellt ofredande mot barn, grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande.

För att bättre återspegla sexualbrottens allvar föreslår regeringen också skärpta straff för bl.a. våldtäkt, våldtäkt mot barn, sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn av såväl normalgraden som grovt brott, köp av sexuell tjänst samt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Utskottet föreslår även ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsyrkande. Enligt utskottet bör regeringen återkomma med ett förslag om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. I denna del finns en reservation (S).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns elva reservationer (S, M, SD, C, KD, L) och två särskilda yttranden (V, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar.

14 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar	7
Reservationer	24
1. Skärpta straff för sexualbrott, punkt 2 (M, KD)	24
2. Skärpta straff för sexualbrott mot barn, punkt 3 (SD, KD)	24
3. Synnerligen grov våldtäkt, punkt 4 (M, SD, KD)	25
4. Skärpta straff för grov våldtäkt och mindre grov våldtäkt, punkt 5 (KD)	26
5. Skärpt straff för våldtäkt av normalgraden m.m., punkt 6 (L)	26
6. Grovt sexuellt ofredande, punkt 7 (KD, L)	27
7. Sexuellt övergrepp mot barn, punkt 8 (C, KD, L)	27
8. Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 9 (S)	28
9. Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 10 (C)	29
10. Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 10 (L)	29
11. Analys av lagändringarna, punkt 11 (SD)	30
Särskilda yttranden	31
1. Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar, punkt 1 (V)	31
2. Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 9 (MP)	32
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	34
Propositionen	34
Följdmotionerna	34
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

1. Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottbalken,
2. lag om ändring i rättegångsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:231 punkterna 1 och 2.

Skärpta straff för sexualbrott

2. Skärpta straff för sexualbrott

Riksdagen avslår motion

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 1 (M, KD)

3. Skärpta straff för sexualbrott mot barn

Riksdagen avslår motion

2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 2 (SD, KD)

Våldtäkt

4. Synnerligen grov våldtäkt

Riksdagen avslår motion

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 3 (M, SD, KD)

5. Skärpta straff för grov våldtäkt och mindre grov våldtäkt

Riksdagen avslår motion

2021/22:4712 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (KD)

6. Skärpt straff för våldtäkt av normalgraden m.m.

Riksdagen avslår motion

2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (L)

Grovt sexuellt ofredande

7. Grovt sexuellt ofredande

Riksdagen avslår motion

2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 6 (KD, L)

Sexuellt övergrepp mot barn

8. Sexuellt övergrepp mot barn

Riksdagen avslår motion

2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (C, KD, L)

Köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

9. Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 8 (S)

10. Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 4 och

2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (L)

Analys av lagändringarna

11. Analys av lagändringarna

Riksdagen avslår motion

2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 11 (SD)

Stockholm den 9 juni 2022

På justitieutskottets vägnar

Ellen Juntti

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ellen Juntti (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD), Anna Wallentheim (S), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD), Malin Björk (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar. I propositionen föreslår regeringen ändringar i bl.a. brottsbalken i syfte att skärpa den straffrättsliga lagstiftningen för sexualbrott.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Fem motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Det kan nämnas att riksdagen tidigare har gjort flera tillkännagivanden till regeringen i frågor som behandlas i detta ärende.

När det gäller straffskalorna för sexualbrott har riksdagen tillkännagett för regeringen att den bör göra en översyn av dessa i syfte att skärpa straffen (bet. 2018/19:JuU11 punkt 12, rskr. 2018/19:181 och bet. 2020/21:JuU24 punkt 8, rskr. 2020/21:344). Riksdagen har även nyligen tillkännagett för regeringen att den skyndsamt ska lägga fram det förslag om skärpta straff för sexualbrott som behandlas i den nu aktuella propositionen (bet. 2021/22:JuU23 punkt 9, rskr. 2021/22:245).

Vidare har riksdagen vid flera tillfällen tillkännagett för regeringen att den ska återkomma med ett förslag om höjt straffminimum för våldtäkt av normalgraden från fängelse i två år till fängelse i tre år (bet. 2017/18:JuU29 punkt 4, rskr. 2017/18:302, bet. 2018/19:JuU11 punkt 13, rskr. 2018/19:181, bet. 2019/20:JuU26 punkt 9, rskr. 2019/20:258, bet. 2020/21:JuU24 punkt 7, rskr. 2020/21:344 och bet. 2021/22:JuU23 punkt 10, rskr. 2021/22:245).

Riksdagen har också, i fråga om sexuellt övergrepp, tillkännagett för regeringen att straffminimum för sexuellt övergrepp bör höjas från fängelse i 14 dagar till fängelse i minst sex månader (bet. 2018/19:JuU11 punkt 14, rskr. 2018/19:181).

Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen att straffskalan för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör skärpas genom att minimistraffet höjs från böter till fängelse i lägst sex månader (bet. 2017/18:JuU29 punkt 8, rskr. 2017/18:302, bet. 2019/20:JuU7 punkt 2, rskr. 2019/20:36 och bet. 2021/22:JuU23 punkt 13, rskr. 2021/22:245). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att maximistraffet för brottet ska höjas från fängelse i två år till fängelse i fyra år (bet. 2017/18:JuU29 punkt 8, rskr. 2017/18:302).

Slutligen har riksdagen tillkännagett för regeringen att det bör införas en ny brottsrubricering, grovt sexuellt ofredande, med en straffskala på fängelse i minst nio månader och högst tre år (bet. 2016/17:JuU16 punkt 12, rskr. 2016/17:211, bet. 2017/18:JuU29, rskr. 2017/18:302, bet. 2018/19:JuU11 punkt 15, rskr. 2018/19:181, bet. 2020/21:JuU24 punkt 9, rskr. 2020/21:344 och bet. 2021/22:JuU23 punkt 11, rskr. 2021/22:245).

Utskottets överväganden

Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken och rättegångsbalken i syfte att skärpa den straffrättsliga lagstiftningen om sexualbrott.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och tillkännager detta för regeringen

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ytterligare skärpta straff för sexualbrott.

Jämför reservation 1 (M, KD), 2 (SD, KD), 3 (M, SD, KD), 4 (KD), 5 (L), 6 (KD, L), 7 (C, KD, L), 8 (S), 9 (C), 10 (L) och 11 (SD) samt särskilt yttrande 1 (V) och 2 (MP).

Bakgrund

Gällande rätt

6 kap. brottsbalken

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

En person kan aldrig anses delta frivilligt om

1. deltagandet är en följd av misshandel, annat våld eller hot om brottslig gärning, hot om att åtala eller ange någon annan för brott eller hot om att lämna ett menligt meddelande om någon annan,
2. gärningsmannen otillbörligt utnyttjar att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation, eller
3. gärningsmannen förmår personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen.

Om ett våldtäktsbrott med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fem och högst tio år (6 kap. 1 § brottsbalken).

Den som begår en gärning som avses i 1 § och är grovt oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte deltar frivilligt, döms för oaktsam

våldtäkt till fängelse i högst fyra år. Om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar (6 kap. 1 a §).

I 2 § föreskrivs att den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 § med en person som inte deltar frivilligt, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i högst två år.

Är brottet att anse som grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Enligt 3 § döms den som begår en gärning som avses i 2 § och är grovt oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte deltar frivilligt för oaktsamt sexuellt övergrepp till fängelse i högst fyra år. Om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Barn, framför allt de som är under 15 år, har ett starkare rättsskydd än vuxna genom särskilda bestämmelser i 6 kap. om sexualbrott mot barn. Ett barn under 15 år kan aldrig samtycka till att delta i en sexuell handling. I 4 § anges att den som, med ett barn under 15 år, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt 15 men inte 18 år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt mot barn till fängelse i lägst fem och högst tio år.

Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms enligt 5 § för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i högst fyra år.

Den som, med ett barn under 15 år eller med ett barn som fyllt 15 men inte 18 år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i bestämmelsen om våldtäkt mot barn, genomför en annan sexuell handling än som avses i bestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år (6 kap. 6 §). Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under 15 år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt 15 men inte 18 år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling. Är brottet grovt, döms för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i lägst sex månader och högst sex år (6 kap. 8 §).

Av 9 § framgår att den som, i annat fall än som avses i kapitlet, förmår ett barn som inte fyllt 18 år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling,

döms för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i högst fyra år.

Av 6 kap. 10 § första stycket brottsbalken framgår att den som, i annat fall än som avses i kapitlet, sexuellt berör ett barn under 15 år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. I andra stycket i paragrafen föreskrivs att detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

I 11 § anges att den som, i annat fall än som avses i kapitlet, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år. I samband med att maximistrafvet för brottet höjdes från sex månader till ett år uttalade lagstiftaren att omständigheter som vid straffvärdebedömningen av köp av sexuell tjänst borde tala i skärpande riktning t.ex. var att den som utförde en sexuell tjänst befann sig i en skyddslös eller annars utsatt situation, t.ex. på grund av en beroendeställning, ett psykiskt funktionshinder eller märkbar alkohol- eller annan drogpåverkan. Andra exempel kunde vara att den person som utförde en sexuell tjänst var utländsk och inte kunde göra sig förstådd och befann sig på en okänd plats, eller var utlämnad till en tredje person som avtalade om detaljerna för köpet samt ofta även tog emot betalningen och stod för arrangemangen kring köpet såsom lokal eller transport. I skärpande riktning kunde också tala att själva det sexuella umgänget hade haft tvångsliknande eller förnedrande inslag för den som hade utfört den sexuella tjänsten. Även andra omständigheter kunde tala i skärpande riktning och domstolen skulle göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet (prop. 2010/11:77 s. 21 f.).

I Svea hovrätts dom den 15 juli 2019 i mål nr B 5624-19 dömdes en man för oaktsam våldtäkt när han köpte sex av en kvinna som var utsatt för människohandel. Det gällde en ung kvinna från Rumänien som tvingats att sälja sex till ett stort antal män. Sexköparen dömdes för oaktsam våldtäkt till åtta månaders fängelse.

Om gemensam påföljd

När någon döms för flera brott, ska rätten som huvudregel döma till en gemensam påföljd för brotten (30 kap. 3 § första stycket brottsbalken). När en tilltalad har begått flera brott framgår det av 29 kap. 1 § att domstolen ska göra en bedömning av den samlade brottslighetens straffvärde, dvs. bestämma ett straffvärde för samtliga begångna brott. Domstolen ska sedan enligt huvudregeln i 30 kap. 3 § döma till en gemensam påföljd för brotten. Utgångspunkten när någon vid ett tillfälle döms för flera brott är att den s.k. asperationsprincipen ska tillämpas (se bl.a. NJA 2008 s. 359). Principen innebär att straffvärdebedömningen vid flerfaldig brottslighet utgår från det allvarligaste av de brott som föreligger till bedömning. Till straffvärdet för detta brott läggs därefter en efter hand minskande del av straffvärdet för vart

och ett av de övriga brotten i ordning efter brottens allvar. Detta innebär i praktiken att det straff som döms ut vid flerfaldig brottslighet är väsentligt lägre än vad som skulle bli följderna av en sammanläggning av straffvärdet för varje enskilt brott. En allmän kontroll görs slutligen så att det straffvärde som beräknats inte framstår som oproportionerligt i förhållande till den brottslighet som är aktuell.

Av 26 kap. brottsbalken följer att fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten. Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten men får inte överstiga vare sig de högsta straffen sammanlagda med varandra eller 18 år. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än

1. ett år, om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år,
2. två år, om det svåraste straffet är fängelse i fyra år eller längre men inte uppgår till fängelse i åtta år,
3. fyra år, om det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre.

En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet

Den 1 juli 2018 trädde lagändringarna i kraft som innebar att gränsen för straffbar gärning numera går vid om deltagandet i en sexuell aktivitet är frivilligt eller inte (prop. 2017/18:177, bet. 2017/18:JuU29, rskr. 2017/18:302). Det ska inte längre krävas att gärningsmannen har använt sig av våld eller hot, eller utnyttjat offrets särskilt utsatta situation, för att kunna dömas för t.ex. våldtäkt.

Lagändringarna innebar vidare bl.a. följande:

- Det infördes ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa allvarliga sexualbrott.
- Minimistraftet för grov våldtäkt och grov våldtäkt mot barn höjdes från fängelse i fyra år till fängelse i fem år.
- Vid bedömningen av om bl.a. ett våldtäktsbrott är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen med hänsyn till offrets låga ålder visat särskild hänsynslöshet eller råhet.
- Det straffrättsliga skyddet vid sexualbrott mot barn stärktes vid oaktsamhet hos gärningsmannen i fråga om barnets ålder.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har i en rapport från juni följt upp tillämpningen av de nya lagreglerna (2020:6). Brå framhåller att det är en tidig uppföljning som inte kan ge en slutgiltig bild, men konstaterar ändå att anmälningarna om våldtäkt har blivit fler sedan lagändringarna men att ökningen inte är större än tidigare år. Brå skriver vidare att det mest tydliga resultatet som framträder i uppföljningen är att antalet åtal och fällande domar för våldtäkt har ökat markant sedan lagändringen. Antalet fällande domar ökade från 190 domar 2017 till 333 domar 2019, en ökning med 75 procent. Enligt Brå tyder det på att lagändringarna påverkat antalet lagföringar i betydligt större utsträckning än vad många trodde. År 2019 var antalet fällande domar för grov våldtäkt 24 stycken.

Köp av sexuella tjänster – En uppföljning av lagens tillämpning

I en rapport från april 2022 redogör Brå för hur rättsväsendet tillämpar förbudet mot köp av sexuell tjänst (2022:3). Liksom tidigare genomgångar av utdömda påföljder för köp av sexuell tjänst visar Brås ärendestudie att 50 dagsböter är praxis för ett enskilt sexköpsbrott. Endast i ett ärende där påföljden omfattade ett enskilt sexköpsbrott dömde tingsrätten till en strängare bötespåföljd. Den strängare påföljden bestämdes med hänvisning till att det måste ha varit uppenbart för köparen att säljaren befann sig i en särskilt utsatt situation. Sammantaget har försvårande omständigheter i sexköpsbrottet endast redovisats i två domar och i övrigt saknas i regel en motivering till påföljden.

Pågående arbete

Den 25 februari 2022 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn.

Utredaren ska bl.a.

- se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år, särskilt i förhållande till utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling,
- se över regelverket om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, köp av sexuell tjänst och koppleri i fråga om prostitution genom användande av internetbaserade verktyg, i synnerhet när det gäller minderåriga och s.k. sugardejting,
- utvärdera hur straffansvaret för oaktsamhet avseende ålder vid sexuella kränkningar fungerar.

Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2023 (dir. 2022:7).

Propositionen

En höjd straffnivå för sexualbrott

Regeringen redogör för att den grundläggande utgångspunkten för utformningen av straffskalorna för brott är brottens allvar. Straffet ska återspegla hur klandervärt ett visst brott är. Allvarigare brott ska bestraffas strängare än lindrigare brott (proportionalitet) och lika allvarliga brott ska ges lika stränga straff (ekvivalens). Straffskalan för ett brott är alltså ett mått på hur allvarligt lagstiftaren ser på den aktuella brottstypen i förhållande till andra brott.

Regeringen anför att straffskärpningar ska göras bara om det finns starka skäl. Ett sådant skäl kan vara att synen på hur allvarlig en brottstyp är har förändrats till följd av samhällsutvecklingen. När synen har förändrats mer varaktigt och inte kan få eller inte ges ett tillräckligt genomslag inom ramen för gällande lagstiftning måste lagstiftningen ändras. Regeringen konstaterar att synen på sexuella kränkningar har skärpts påtagligt de senaste åren. Ett

sexuellt övergrepp är ett extremt och oacceptabelt uttryck för bristande respekt för en annan människas självklara rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande. Sexuella övergrepp har ofta stor inverkan på den drabbades fysiska och psykiska hälsa.

Det har i närtid skett omfattande förändringar av sexualbrottslagstiftningen som återspeglar en skärpt syn på sexuella kränkningar. Exempelvis har vad som straffrättsligt utgör våldtäkt och sexuellt övergrepp utvidgats i betydande utsträckning. Också när det gäller brotten mot barn har lagstiftningen skärpts påtagligt. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att samtidigt som synen på sexuella övergrepp har skärpts har också lagstiftningen skärpts på ett påtagligt sätt.

Regeringen anser emellertid att den strängare synen på sexualbrott inte återspeglas tillräckligt i de lagstiftningsåtgärder som hittills har genomförts, vilket också är i överensstämmelse med den uppfattning som riksdagen har uttryckt genom sina tillkännagivanden till regeringen.

Regeringen bedömer mot den här bakgrunden att det finns skäl att göra ytterligare skärpningar. Dessa bör ske genom ändringar i straffskalorna eller gradindelningen för enskilda brott enligt följande.

Skärpt straff för våldtäkt

Regeringen föreslår att minimistrafvet för våldtäkt höjs till fängelse i tre år och minimistrafvet för våldtäkt som är mindre grov höjs till fängelse i sex månader.

Regeringen noterar att flera remissinstanser har anfört att ett minimistrafvet om fängelse i tre år inte skulle vara proportionerligt i förhållande till straffen för andra brott, där det bl.a. pekas på att minimistrafvet för grov misshandel är ett år och sex månader. I sammanhanget måste det dock beaktas att skyddsintresset för våldtäktsbrottet är mycket starkt. En våldtäkt innebär en mycket allvarlig kränkning av en annan persons sexuella integritet. Att skyddet för den sexuella integriteten är relativt sett högt värderat framgår av att våldtäkt redan i dag har ett högre minimistrafvet än exempelvis grov misshandel. Enligt regeringen går det därför inte att, utifrån omedelbara jämförelser med andra brottstyper, dra slutsatsen att ett minimistrafvet på tre år skulle vara oproportionerligt högt.

När det gäller förhållandet mellan våldtäkt av normalgraden och våldtäkt som är mindre grov har Lagrådet anfört att det förhållandet att det nu föreslås ytterligare en betydande skärpning av straffen för våldtäkt och våldtäkt som är mindre grov rimligen måste innebära ett ökat utrymme för differentiering, bl.a. genom ett i viss mån ökat utrymme att bedöma ett brott som mindre grovt.

Regeringen delar dock inte Lagrådets uppfattning att en skärpning av minimistrafvet bör leda till en ökad möjlighet att döma för mindre grovt brott. När syftet är att skärpa synen på hela brottstypen våldtäkt bör en straffskärpning inte påverka gränsdragningen i förhållande till de andra svårhetsgraderna. Regeringen utgår från att domstolarna skulle beakta samtliga relevanta omständigheter och alltså tillämpa straffskalan på ett nyanserat sätt.

Sammanfattningsvis innebär våldtäktsbrott en mycket allvarlig kränkning av en annan persons sexuella integritet. Enligt regeringens mening återspeglar dagens minimistraff inte våldtäktsbrottens allvar. Minimistraffet bör därför höjas.

Vad gäller straffskalan för våldtäkt som är mindre grov anför regeringen att den är avsedd att tillämpas i undantagsfall, vilket innebär att straffvärdebedömningen normalt inte utgår från minimistraffet. I praktiken torde i stället bedömningen göras så att domstolen tar ställning till i vilken utsträckning straffvärdet understiger minimistraffet för våldtäkt. Enligt regeringen kan det redan mot den bakgrunden ifrågasättas om ett minimistraff på fängelse i 14 dagar verkligen motsvarar brottets allvar på en lägsta nivå.

Det måste också beaktas att regeringen föreslår att minimistraffet för våldtäkt ska höjas till fängelse i tre år. Även den ändringen talar för att höja minimistraffet för våldtäkt som är mindre grov. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen därför att även minimistraffet för våldtäkt som är mindre grov bör höjas till fängelse i minst sex månader.

Skärpt straff för våldtäkt mot barn

Regeringen föreslår att straffminimum för våldtäkt mot barn höjs till fängelse i tre år.

Brottet våldtäkt mot barn infördes i samband med 2005 års sexualbrottsreform. Syftet var att ytterligare förstärka skyddet för barn och ungdomar mot att utnyttjas i sexuella sammanhang och att särskilt markera allvaret i sexualbrott som riktar sig mot barn. När brottet infördes bedömdes att straffskalan för våldtäkt mot barn bör motsvara den för våldtäkt. Regeringen anser att straffskalan för våldtäkt mot barn även i fortsättningen bör vara densamma som för våldtäkt.

Skärpt straff för sexuellt övergrepp och grovt sexuellt övergrepp

Regeringen föreslår att straffminimum för sexuellt övergrepp höjs till fängelse i sex månader och straffminimum för grovt sexuellt övergrepp höjs till fängelse i ett år. En särskild straffskala om fängelse i högst ett år införs för sexuellt övergrepp som är mindre grovt.

Regeringen anför att gemensamt för de handlingar som omfattas av bestämmelsen om sexuellt övergrepp är att någon genomfört en sexuell handling med någon som inte deltagit frivilligt. Enligt regeringen kan det redan mot den bakgrunden ifrågasättas om ett minimistraff motsvarande fängelse i 14 dagar på ett tillräckligt sätt återspeglar brottets allvar på en lägsta nivå. Vidare måste det beaktas att regeringen föreslår att straffminimum för våldtäkt ska höjas till tre års fängelse och att straffminimum för våldtäkt som är mindre grov ska höjas till sex månaders fängelse. Som redogörs för nedan föreslås också att en särskild straffskala för grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande ska införas med ett minimistraff på sex månaders fängelse. Mot denna bakgrund föreslår regeringen skärpt straffminimum för sexuellt övergrepp.

Liksom när det gäller normalgradsbrottet anser regeringen att den skärpta synen på sexualbrott inte har fått tillräckligt genomslag genom det nuvarande minimistrafvet. Det måste också beaktas att regeringen föreslår att minimistrafvet för normalgradsbrottet ska höjas till sex månaders fängelse. Vidare bör förhållandet till grov våldtäkt beaktas. Vid 2018 års reform höjdes minimistrafvet för grov våldtäkt till fängelse i fem år. Någon motsvarande ändring gjordes inte för grovt sexuellt övergrepp, trots att kvalifikationsgrunderna för båda brotten är desamma. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att minimistrafvet för grovt sexuellt övergrepp nu bör höjas.

Skärpt straff för sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn

Straffminimum för sexuellt övergrepp mot barn föreslås höjas till fängelse i sex månader och straffminimum för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i ett år och sex månader. En särskild straffskala om fängelse i högst ett år införs för sexuellt övergrepp mot barn som är mindre grovt.

Regeringen anför att gemensamt för de handlingar som omfattas av bestämmelsen om sexuellt övergrepp mot barn är att någon genomfört en sexuell handling med ett barn under 15 år eller i vissa fall under 18 år. Enligt regeringen kan det redan mot den bakgrunden ifrågasättas om ett minimistrafv motsvarande fängelse i 14 dagar på ett tillräckligt sätt återspeglar brottets allvar på en lägsta nivå. Straffskalorna för brott mot barn bör vidare inte vara lindrigare än de för motsvarande brott mot vuxna. Regeringens förslag att höja minimistrafvet för sexuellt övergrepp talar alltså för att höja minimistrafvet även för sexuellt övergrepp mot barn. Även förslaget om att höja minimistrafvet för våldtäkt mot barn och en särskild straffskala för grovt sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande (se vidare nedan) talar för att höja minimistrafvet för andra sexuella handlingar mot barn. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att straffminimum för sexuellt övergrepp mot barn bör höjas till sex månaders fängelse.

Bestämmelsen om sexuellt övergrepp mot barn rymmer emellertid gärningar av mycket skiftande slag. Brottet omfattar bl.a. sådana situationer som, om det hade varit fråga om samlag eller en sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, uppenbart hade varit att bedöma som sexuellt utnyttjande av barn, dvs. det brott som omfattar mindre grova fall av våldtäkt mot barn. Det betyder att det kan vara situationer där det är fråga om sexuella handlingar som varit ömsesidiga och som också framstått som frivilliga även om målsäganden var under 15 år och alltså i princip inte kunde samtycka till sådana handlingar. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att det inte skulle vara lämpligt att höja minimistrafvet för samtliga fall av sexuellt övergrepp mot barn. För att undvika oskäligen resultat anser regeringen därför att en särskild straffskala bör införas för sexuellt övergrepp mot barn som är mindre grovt. Det innebär att den skärpta synen på sexualbrott får genomslag samtidigt som det finns förutsättningar att ta hänsyn

till uppenbart förmildrande förhållanden. Bestämmelsen bör endast tillämpas i undantagsfall.

Vad gäller grovt brott anser regeringen, på samma sätt som med brott av normalgraden, att den skärpta synen på sexualbrott inte fått tillräckligt genomslag genom det nuvarande minimistraffet. Det måste också beaktas att regeringen föreslår att minimistraffet för normalgradsbrottet ska höjas till sex månaders fängelse. Vidare bör förhållandet till grov våldtäkt mot barn beaktas. Vid 2018 års reform höjdes minimistraffet för grov våldtäkt mot barn till fängelse i fem år. Någon motsvarande ändring gjordes inte för grovt sexuellt övergrepp mot barn. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att minimistraffet för grovt sexuellt övergrepp mot barn nu bör höjas.

Skärpt straff för utnyttjande av barn för sexuell posering

Regeringen föreslår att straffminimum för utnyttjande av barn för sexuell posering höjs från böter till fängelse.

Straffbestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering har på senare år fått särskild aktualitet genom den tekniska utvecklingen och möjligheten till elektronisk kommunikation. Det är i dag inte ovanligt med fall där barn förmås att posera framför en webbkamera efter instruktioner från gärningsmannen och inte sällan dokumenteras handlingen. Av studier som utredningen har tagit del av framgår att en faktor som starkt påverkar barns mående är rädsla för att gärningsmannen ska sprida de fotografier eller filmer som gärningsmannen har av dem. Barn som utnyttjas för sexuell posering riskerar att drabbas av såväl fysiska som psykiska skadeverkningar. Detta gäller givetvis även i de fall gärningsmannen inte dokumenterat utan endast beskådat barnet. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att böter inte kan anses vara ett tillräckligt straff för något av de straffbara ageranden som rymms inom bestämmelsen.

Skärpt straff för köp av sexuell tjänst

Regeringen föreslår att straffminimum för köp av sexuell tjänst höjs från böter till fängelse.

Regeringen anför att prostitution är en oacceptabel företeelse som medför skador både för den enskilda individen och för samhället i stort. Prostitution är vidare ett allvarligt hot mot möjligheten att uppnå jämställdhet mellan könen och innebär inte sällan en cynisk och hänsynslös exploatering av redan utsatta personer. Att förebygga och bekämpa prostitution är därför ett angeläget samhällsintresse. I det arbetet utgör straffbestämmelsen om förbud mot köp av sexuell tjänst ett viktigt instrument. Det är i detta sammanhang angeläget att straffet i det enskilda fallet motsvarar brottets allvar. Regeringen anser att böter som påföljd för köp av sexuell tjänst därför aldrig kan anses vara ett tillräckligt straff för brottet. Straffvärdet för brottet bör därmed alltid ligga på fängelsenivå.

Skärpt straff för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Regeringen föreslår höjt straffminimum för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i sex månader. En särskild straffskala om fängelse i högst ett år föreslås för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som är mindre grovt.

Regeringen anför att tillämpningsområdet för bestämmelsen är sådant att gärningar av skiftande slag kan bedömas som utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Regeringen konstaterar därtill att riksdagen i sitt första tillkännagivande i frågan anförde att det kan finnas fall med ett straffvärde lägre än sex månaders fängelse. I tillkännagivandet anges att det därför nogga bör övervägas hur sådana fall ska hanteras inom ramen för införandet av ett minimistraff om sex månaders fängelse (se bet. 2017/18:JuU29 s. 26).

Brottet innebär emellertid enligt regeringens mening en allvarlig kränkning av barnet. Det är vidare alltid fråga om en sexuell handling, dvs. inte enbart en sexuell beröring eller kontakt av annat slag. Kravet på sexuell handling innebär att det ställs höga krav på gärningen för att straffansvar för brottet över huvud taget ska komma i fråga. Enligt regeringen är skyddet av barnet en särskilt framträdande aspekt i dessa fall. Det finns också skäl att markera att köp av sexuella handlingar av barn generellt sett har ett högre straffvärde än motsvarande handlingar som riktar sig mot vuxna.

Vissa remissinstansers har framfört att straffskalan för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling ska motsvara straffskalorna för allvarligare sexualbrott. Regeringen pekar på att den som köper sex av ett barn under 15 år kan dömas för bl.a. våldtäkt mot barn och att den som köper sex av ett barn som fyllt 15 år och som inte deltar frivilligt kan dömas för bl.a. våldtäkt respektive oaktsam våldtäkt, där en helhetsbedömning av situationen ska göras. Vid vissa allvarliga fall av utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling kan alltså andra allvarligare sexualbrottsbestämmelser tillämpas.

Vad gäller en särskild straffskala för brott som är att bedöma som mindre grova konstaterar regeringen att ett antal remissinstanser motsätter sig detta. Regeringen instämmer dock i vad riksdagen anförde i sitt tillkännagivande om att det kan finnas fall av köp av sexuell handling av barn som har ett lägre straffvärde än fängelse i sex månader. Som exempel kan nämnas fall där ersättning i någon form visserligen förekommit men där offret är nära 18 års ålder och skillnaden i ålder mellan offer och gärningsman är liten och omständigheterna även i övrigt är sådana att straffvärdet är lågt. Enligt regeringen bör det därför införas en särskild straffskala på fängelse i högst ett år med avseende på brott som är att bedöma som mindre grova. Avsikten är att den särskilda straffskalan ska tillämpas endast i undantagsfall när omständigheterna klart avviker från vad som normalt är fallet.

Regeringen konstaterar vidare att utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling innefattar ett allvarligt angrepp på den personliga integriteten och att brotten framstår som särskilt angelägna att motverka. Barn riskerar i större utsträckning än tidigare att exploateras och utnyttjas i prostitution och människohandel när förövare hittar nya vägar och arenor att nå dem på nätet.

Det handlar också om brottslighet som är svår att förebygga. Enligt regeringen kan det därför vara motiverat att särbehandla brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Regeringen anser alltså att brottet är av sådan art att det bör finnas en presumtion för att välja fängelse som påföljd. Det bör enligt regeringen gälla de brott som inte bedöms som mindre grova.

Skärpt straff för sexuellt ofredande mot barn och för allvarliga fall av sexuellt ofredande

Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om sexuellt ofredande delas upp i en bestämmelse som gäller brott mot barn under 15 år och en som gäller övriga fall. Straffet för sexuellt ofredande mot barn ska vara fängelse i högst två år. Straffet för sexuellt ofredande ska som i dag vara böter eller fängelse i högst två år.

Regeringen föreslår även att brotten gradindelas genom att det införs grova grader med brottsbeteckningen grovt sexuellt ofredande mot barn respektive grovt sexuellt ofredande. Straffet för de grova brotten föreslås vara fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om fler än en förgräpat sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till offrets låga ålder eller någon annan omständighet visat särskild hänsynslöshet.

Vad gäller en uppdelad straffbestämmelse konstaterar regeringen att straffbestämmelsen om sexuellt ofredande rymmer gärningar av vitt skilda slag. Bestämmelsen utgör en nedre gräns för vad som är straffbelagt som sexualbrott och omfattar således även mindre allvarliga gärningar. Det är mot den bakgrunden rimligt att straffminimum för sexuellt ofredande är böter.

Enligt regeringen bör ett sexuellt ofredande mot ett barn emellertid i allmänhet anses mer straffvärt än motsvarande brott mot en vuxen person. När det gäller barn under 15 år, dvs. barn som är så unga att de inte uppnått åldern för sexuellt självbestämmande, anser regeringen att böter inte kan anses vara ett tillräckligt straff för något av de straffbara ageranden som ryms inom bestämmelsen. Oavsett om det handlar om sexuella beröringar, blottningar som är ägnade att väcka obehag, yttranden som är ägnade att kränka den sexuella integriteten eller andra sexuellt kränkande beteenden anser regeringen alltså att minimistraffet för sexuellt ofredande mot barn under 15 år bör vara fängelse. Detta talar enligt regeringen för att reglera dessa brott särskilt. En särskild straffbestämmelse för sexuella ofredanden mot barn under 15 år skulle vidare på ett tydligt sätt visa att barn under 15 år har ett särskilt skydd mot sexuella kränkningar och att barn under 15 år aldrig kan samtycka till sexuell beröring eller andra handlingar med sexuell innebörd. En uppdelning av bestämmelsen på detta sätt skulle vidare följa strukturen för majoriteten av de brott som regleras i 6 kap. brottsbalken.

När det gäller en gradindelning av brotten anser regeringen att det finns anledning att införa grova brott i syfte att åstadkomma mer nyanserade bedömningar av straffvärdet. Visserligen innebar 2018 års sexualbrottsreform att vissa allvarliga gärningar som tidigare bedömdes som sexuellt ofredande i

dag omfattas av bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp. I praxis förekommer dock allttjämt försvårande omständigheter som t.ex. betvingande, förnedrande inslag, att målsäganden var ung eller i en utsatt situation och att fler än en gärningsman deltagit i kränkningen. Enligt regeringen är det därför uppenbart att det finns ett praktiskt tillämpningsområde för en grov grad av brotten. Införandet av grova brott kan också leda till att domstolarna beaktar försvårande omständigheter i ökad utsträckning och således till mer nyanserade bedömningar av straffvärdet. Därmed kan en skärpt reaktion för de allvarligaste och mest hänsynslösa gärningarna åstadkommas, samtidigt som nuvarande praxis allttjämt kan tillämpas för övriga fall.

Vad gäller straffskalan för grovt sexuellt ofredande konstaterar regeringen att riksdagen har tillkännagett för regeringen att straffskalan för grovt sexuellt ofredande bör bestämmas till fängelse i minst nio månader och högst tre år.

Regeringen anför att minimistraffet nio månaders fängelse i dag är föreskrivet för bl.a. grovt olaga tvång (4 kap. 4 § brottsbalken) och grovt olaga hot (4 kap. 5 § brottsbalken). Vid bedömningen av om olaga tvång och olaga hot är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har innefattat hot som påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller som annars har varit av allvarligt slag. Det ska också särskilt beaktas om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art. Vid bedömningen av om olaga tvång är grovt ska det vidare särskilt beaktas om gärningen har innefattat våld av allvarligt slag. En jämförelse bör också göras med grovt olaga integritetsintrång (4 kap. 6 d § brottsbalken). Vid bedömningen av om ett sådant brott är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för målsäganden. Minimistraffet för grovt olaga integritetsintrång är fängelse i sex månader.

Jämförelsen med andra brott ger enligt regeringen vid handen att proportionalitets- och ekvivalenshänsyn talar för att välja sex månaders fängelse som minimistraff för grovt sexuellt ofredande. Även om sexuellt ofredande kan inrymma gärningar av relativt allvarligt slag bör det även fortsättningsvis ses som det minst allvarliga av sexualbrotten. I sammanhanget bör nämnas att den som använder våld eller hot när han eller hon begår ett sexuellt ofredande kan dömas även för andra brott med strängare straffskala. Enligt regeringen markerar ett minimistraff på fängelse i sex månader en påtagligt skärpt syn på de grova fallen av sexuellt ofredande.

Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att straffminimum för grovt sexuellt ofredande och grovt sexuellt ofredande mot barn bör bestämmas till fängelse i sex månader. Straffmaximum för grovt sexuellt ofredande och grovt sexuellt ofredande mot barn bör bestämmas till fängelse i tre år. Med den föreslagna straffskalan menar regeringen att en proportionerlig påföljd kan dömas ut även i de allvarligare fallen.

Ett skärpt straffansvar för sexualbrott på distans

Regeringen föreslår att straffansvaret för våldtäkt och sexuellt övergrepp utvidgas till att omfatta den som förmår en person som inte deltar frivilligt att företa eller tåla en sådan sexuell handling som avses i respektive straffbestämmelse.

Straffansvaret för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn utvidgas till att omfatta den som på ett otillbörligt sätt förmår barnet att företa eller tåla en sådan sexuell handling som avses i respektive straffbestämmelse.

Regeringen anför att det i bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp och motsvarande brott mot barn straffbeläggs att, under närmare angivna förutsättningar, genomföra en sexuell handling med någon annan. Det är i dag möjligt att döma för dessa brott även när de begås på distans, men efter ett avgörande från Högsta domstolen 2018 (NJA 2018 s. 1103) står det klart att ett krav för att rekvisitet genomföra ska anses uppfyllt är att gärningsmannen på något sätt deltagit under den del av händelseförloppet som innehåller det agerande som kan kvalificera handlingen som sexuell. Högsta domstolens avgörande bör enligt regeringen inte uppfattas så att det, för att rekvisitet ska vara uppfyllt, krävs att gärningsmannen deltagit genom bild- eller videoöverföring. Även närvaro utan bild eller video, t.ex. via telefonsamtal, torde alltså vara tillräckligt för att bestämmelserna ska vara tillämpliga.

Den nuvarande lagstiftningen ger i flera avseenden ett starkt straffrättsligt skydd mot distansbrott. En konsekvens av gällande rätt är emellertid att distansbrott med ett uppdelat förlopp, där gärningsmannen inte har deltagit när den sexuella handlingen företagits, inte bedöms enligt samma straffbestämmelser som gärningar där gärningsmannen och offret närvarat samtidigt. Det gäller även när den sexuella handling som offret förmåtts till framstått som lika kränkande som i fall då förloppet inte varit uppdelat. Regeringen anser därför att straffansvaret för sådana sexualbrott bör skärpas. Det bör då säkerställas att det även vid sådana distansbrott finns ett ändamålsenligt straffrättsligt skydd på en nivå som motsvarar dagens reglering av de allvarligaste sexualbrotten.

För att säkerställa detta bör det enligt regeringen införas ett rekvisit som träffar de situationer som är straffvärda men som i dag faller utanför det straffbara området. Regeringen föreslår att straffansvaret ska utvidgas till att omfatta att en gärningsman förmår en person som inte deltar frivilligt eller på ett otillbörligt sätt förmår ett barn under den för bestämmelsen relevanta åldern – 15 år eller i vissa fall 18 år – till en sexuell handling. Rekvisitet förmår innebär att det för straffansvar måste finnas kausalitet mellan gärningsmannens handlande och den sexuella handlingen. Den påtryckning som gärningsmannen utsätter offret för bör dock inte behöva vara omedelbart överhängande för offret. Detta innebär att offret inte behöver genomföra den sexuella handlingen direkt efter gärningsmannens påtryckningar utan att viss tid kan passera. En bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet, där hänsyn tas till bl.a. påtryckningens allvar och offrets utsatthet, bör alltid göras.

För straffansvar bör det enligt regeringen inte krävas dokumentation eller återkoppling till gärningsmannen.

Ett ändrat samlagsbegrepp

Bestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn förtydligas och görs mer neutrala med avseende på kön och sexuell läggning. Detta sker genom att samlagsbegreppet ändras på så sätt att orden vaginalt, analt eller oralt läggs till före ordet samlag.

Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Redovisning av tillkännagivanden

I propositionen redovisar regeringen behandlingen av de tillkännagivanden som beskrivits ovan under rubriken Redogörelse för ärendet, med undantag för de tillkännagivanden som riksdagen riktade till regeringen i april 2022 i betänkande 2021/22:JuU23 Straffrättsliga frågor.

Genom de förslag som lämnas i propositionen om straffskärpningar och om grovt sexuellt ofredande anser regeringen att de tillkännagivanden som regeringen redogör för är tillgodosedda. Dessa tillkännagivanden är därmed slutbehandlade.

Motionerna

Skärpta straff för sexualbrott

I kommittémotion 2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att ytterligare se över straffskalorna för sexualbrott i skärpande riktning.

I kommittémotion 2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1 vill motionärerna att regeringen ska återkomma med förslag om ytterligare skärpta straff, även höjt straffminimum, för sexualbrott mot barn.

Våldtäkt

I kommittémotion 2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att införa ett synnerligen grovt brott för våldtäkt och våldtäkt mot barn.

I kommittémotion 2021/22:4712 av Andreas Carlson m.fl. (KD) begär motionärerna att minimistraffet för mindre grov våldtäkt ska höjas till ett års fängelse (yrkande 1) och att straffet för grov våldtäkt ska höjas till fängelse i minst åtta och högst 18 år (yrkande 2).

I kommittémotion 2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att maximistraffet för våldtäkt av normalgraden ska höjas till åtta års fängelse, och i yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att

det vid ett mycket stort antal våldtäkter ska vara möjligt att döma till livstids fängelse.

Grovt sexuellt ofredande

I kommittémotion 2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 3 begärs att straffminimum för grovt sexuellt ofredande ska vara nio månaders fängelse.

Sexuellt övergrepp mot barn

I kommittémotion 2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 1 och 2 begärs höjt straffminimum för grovt sexuellt övergrepp mot barn till två års fängelse och höjt maximistraff för sexuellt övergrepp mot barn av normalgraden till fyra års fängelse.

Köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

I kommittémotion 2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att grovt brott bör införas för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, och att de försvårande omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska anses som grovt bör anges i straffbestämmelserna.

I kommittémotion 2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att det inte ska införas en särskild straffskala för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som är att bedöma som mindre grovt.

I kommittémotion 2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 4 begärs en ändrad rubricering på brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, då det är en form av våldtäkt av minderårig.

Analys av lagändringarna

I kommittémotion 2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska ge Brå i uppdrag att analysera lagändringarnas genomslag på utdömda påföljder. Om förslagen inte resulterar i en betydande höjning av utdömda strafftider för sexualbrott bör ytterligare åtgärder vidtas, enligt motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har utskottet flera gånger efterfrågat skärpta straff för sexualbrott för att bättre spegla allvaret i dessa brott. Utskottet har vidare anfört att straffen för sexualbrott framstår som förhållandevis låga jämfört med andra brott. Riksdagen har också ställt sig bakom utskottets bedömningar och riktat tillkännagivanden till regeringen med denna innebörd.

Som regeringen också anför är sexuella övergrepp ett extremt och oacceptabelt uttryck för bristande respekt för en annan människas självklara rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande. Sexuella övergrepp har ofta stor inverkan på den drabbades fysiska och psykiska hälsa.

Utskottet anser i enlighet med det anförda att det är välkommet att regeringen nu återkommer med förslag om skärpta straff för sexualbrott. Enligt utskottet är regeringens lagförslag ändamålsenligt utformat och bör antas. Därmed tillstyrker utskottet propositionen.

Genom de förslag som lämnas i propositionen om straffskärpningar och om grovt sexuellt ofredande anser regeringen att de tillkännagivanden som redovisats ovan är tillgodosedda. Utskottet delar denna uppfattning.

Som framkommer ovan har det under senare år skett omfattande förändringar av sexualbrottslagstiftningen som återspeglar en skärpt syn på sexuella kränkningar. Exempelvis har vad som straffrättsligt utgör våldtäkt och sexuellt övergrepp utvidgats i betydande utsträckning. Också när det gäller sexualbrott mot barn har lagstiftningen skärpts påtagligt. Utskottet anser mot denna bakgrund att det är för tidigt att nu ta initiativ till ytterligare straffskärpningar på området. I detta sammanhang noterar utskottet även vad Lagrådet anför i sitt yttrande om att det kan finnas anledning för lagstiftaren att någon gång backa ett steg och överväga helheten och inte bara göra justeringar i det enskilda. Utskottet avstyrker därför motion 2021/22:4708 (M) yrkande 3 om skärpta straff för sexualbrott, motion 2021/22:4711 (SD) yrkande 1 om skärpta straff för sexualbrott mot barn, motionerna 2021/22:4708 (M) yrkande 2, 2021/22:4712 (KD) yrkandena 1 och 2 samt 2021/22:4709 (L) yrkandena 1 och 2 om skärpta straff för våldtäkt, motion 2021/22:4709 (L) yrkande 3 om skärpt straff för grovt sexuellt ofredande och motion 2021/22:4724 (C) yrkandena 1 och 2 om skärpta straff för sexuellt övergrepp mot barn.

Vad särskilt gäller motionen om att införa ett grovt brott för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling framgår det av den ovan redovisade Brå-rapporten från 2022 att den typiska påföljden för köp av sexuell tjänst är dagsböter, och att försvårande omständigheter inte utreds och beaktas i tillräcklig utsträckning. Även om böter nu tas bort från straffskalan för dessa brott bedömer utskottet att det finns en risk att försvårande omständigheter inte heller fortsättningsvis kommer att få det genomslag i straffvärdebedömningen som lagstiftaren i över ett decennium har velat åstadkomma. För att säkerställa att så faktiskt sker anser utskottet att brottet köp av sexuell tjänst ska gradindelas genom att det införs ett grovt brott. Detsamma bör gälla brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Vidare bör de försvårande omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om dessa brott ska anses som grova anges i straffbestämmelserna. Sådana omständigheter kan exempelvis vara att en person är föremål för människohandel eller koppleri eller befinner sig i en

skyddslös situation. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 2021/22:4708 (M) yrkande 1.

Utskottet finner inte skäl att ställa sig bakom motionsyrkandet om att ändra rubriceringen på brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Motion 2021/22:4709 (L) yrkande 4 avstyrks därmed.

Vad gäller motion 2021/22:4711 (SD) yrkande 2 om att ge Brå i uppdrag att analysera lagändringarnas genomslag utgår utskottet från att regeringen kommer att följa upp lagändringarna och anser därför att det saknas anledning för riksdagen att nu göra ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker motionen.

Slutligen har utskottet, som anförts ovan, inget att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandena.

Reservationer

1. Skärpta straff för sexualbrott, punkt 2 (M, KD)

av Ellen Juntti (M), Louise Meijer (M), Ingemar Kihlström (KD), Mikael Damsgaard (M) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Det finns anledning att se särskilt strängt på sexualbrott, och vi har därför drivit på för en översyn av samtliga brott i brottsbalkens sjätte kapitel i skärpande riktning. Regeringen har nu återkommit med detta, men vi kan konstatera att en statisk höjningen av de flesta minimistraff med sex månaders fängelse inte är tillfredsställande. Straffen måste i högre grad spegla allvarligheten i brotten och vi menar att en tillräcklig proportionalitet inte har uppnåtts trots regeringens förslag på nya minimistraff. Vi vill därför att det görs en ny översyn i skärpande riktning.

2. Skärpta straff för sexualbrott mot barn, punkt 3 (SD, KD)

av Adam Martinen (SD), Katja Nyberg (SD), Ingemar Kihlström (KD), Pontus Andersson (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Barn är extra skyddsvärda, i synnerhet när det gäller så pass kränkande brott som sexualbrott. Ett brottsoffers ålder beaktas visserligen i liten mån i straffmätningen, men vi anser att det är ovärdigt att likställa straffskalorna för

exempelvis sexuellt övergrepp och sexuellt övergrepp mot barn. Detta gäller särskilt när sexualbrottens allvar överlag ses över och de ställs i relation till varandra. Vi vill därför att regeringen ska återkomma med förslag om ytterligare skärpta straff, även höjt straffminimum, för sexualbrott mot barn.

3. Synnerligen grov våldtäkt, punkt 4 (M, SD, KD)

av Ellen Juntti (M), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD), Ingemar Kihlström (KD), Mikael Damsgaard (M), Pontus Andersson (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

En allvarligare brottsform än grovt brott finns för närvarande för bl.a. misshandel, vapenbrott, narkotikabrott och narkotikasmugglingsbrott. För våldtäkt finns det dock inget synnerligen grovt brott, trots att det föreslogs i utredningen Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60). Motiveringen var att differentiera de grövre brotten ytterligare och dessutom få till en straffskärpning för de allra allvarligaste brotten. Statistiken visade nämligen att den övre delen av straffskalan mycket sällan kom till användning och att den vanligaste påföljden var fängelse i mellan tre och fem år. Synnerligen grov våldtäkt skulle vara reserverat för fall då offrets liv varit i fara eller om gärningen utförts på ett särskilt plågsamt eller föredrande sätt. Även situationer när våldet inneburit att offret orsakats svårare kroppsskador borde enligt utredningen rubriceras som synnerligen grova.

För grov våldtäkt döms i ungefär 20 fall per år. Vi anser att det är viktigt att straffskalan fångar upp och differentierar även de allra grövsta brotten, och de situationer som utredningen exemplifierade som synnerligen grov våldtäkt gör sig alltfjämt gällande. Det handlar exempelvis om situationer där ett offer har fått så söndertrasat underliv att hon inte kan få barn i framtiden, eller att offret hållits fånge av gärningsmannen under en inte obetydlig tid samtidigt som sexuella övergrepp har utförts.

Vi vill mot denna bakgrund att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag om att införa brottsformen synnerligen grov våldtäkt. För att undvika lägre straff vid upprepade våldtäkter där ingen bedöms som synnerligen grov bör det synnerligen grova våldtäktsbrottet inte påverka nuvarande straffskalor utan i stället ha ett högre minimi- och maximistraff än

den nuvarande straffskalan för grovt brott. På samma sätt bör brottsformen synnerligen grovt brott även införas för brottet våldtäkt mot barn.

4. Skärpta straff för grov våldtäkt och mindre grov våldtäkt, punkt 5 (KD)

av Ingemar Kihlström (KD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4712 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser att minimistrafvet för grov våldtäkt bör höjas till åtta års fängelse. Vi skulle också vilja se att maximistrafvet för brottet höjdes till 25 års fängelse, men med hänsyn till den nuvarande ordningen i brottsbalken, med dess begränsning till 18 år som längsta fängelsestraff, vill vi att maximistrafvet för grov våldtäkt ska vara 18 års fängelse.

Minimistrafvet för mindre grova våldtäkter, som regeringen föreslår ska vara sex månaders fängelse, bör enligt oss höjas till ett års fängelse.

5. Skärpt straff för våldtäkt av normalgraden m.m., punkt 6 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag har inget att invända mot de föreslagna straffskärpningar som nu behandlas, och som i huvudsak motsvarar tillkännagivanden från riksdagen. Jag är dock kritisk till att andra förslag saknas. Våldtäkt är ett brott där det förekommer att samma gärningsman ställs till ansvar för omfattande flerfaldig

brottslighet. I denna situation blir brottets maximistraff relevant vid straffmätningen. I dag är maximistraffet för våldtäkt av normalgraden fängelse i sex år, och regeringen föreslår ingen ändring på den punkten. Det innebär att straffskalan blir mellan tre och sex års fängelse. Jag vill att straffskalan ska reformeras genom att maximistraffet för våldtäkt höjs till åtta års fängelse.

Jag anser vidare att det i dessa fall är otillfredsställande att en serievåldtäktsman inte kan dömas till ett straff som motsvarar gärningarnas allvar. Enligt min uppfattning bör det vara möjligt att döma den som gjort sig skyldig till ett mycket stort antal våldtäkter till livstids fängelse. Detta bör ske genom en bredare reformering av bestämmelserna om i vilka situationer livstids fängelse ska kunna utdömas vid flerfaldig brottslighet.

6. Grovt sexuellt ofredande, punkt 7 (KD, L)

av Juno Blom (L), Ingemar Kihlström (KD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är positivt att det införs ett brott för grovt sexuellt ofredande. Tyvärr har dock regeringen valt att föreslå att straffet ska vara fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vi anser att minimistraffet för grovt sexuellt ofredande ska vara nio månaders fängelse.

7. Sexuellt övergrepp mot barn, punkt 8 (C, KD, L)

av Juno Blom (L), Ingemar Kihlström (KD), Malin Björk (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är välkommet att regeringen efter ett flertal tillkännagivanden från riksdagen nu har återkommit med förslag för att fler brottsoffer ska kunna få upprättelse och att övergreppen de utsatts för möts av adekvata reaktioner från samhället och rättsstaten.

I regeringens förslag finns det dock ett par punkter där vi menar att de avvägningar som gjorts inte har resulterat i korrekta slutsatser. Regeringen föreslår att straffminimum för grovt sexuellt övergrepp mot barn höjs till ett år och sex månader. Det är välkommet att regeringen vill höja straffminimum, men vi anser inte att den höjningen är tillräcklig för att markera brottets allvar och den kränkning som brottsoffret utsätts för. I stället anser vi att minimi-straffet för grovt sexuellt övergrepp mot barn bör bestämmas till fängelse i två år. Vidare bör maximistraffet för sexuellt övergrepp mot barn höjas till fyra års fängelse för att på ett mer proportionerligt sätt samverka med straffskalan för brottet våldtäkt mot barn.

8. Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 9 (S)

av Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S) och Anna Wallentheim (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Redan i dag kan försvårande omständigheter vid köp av sexuell tjänst beaktas i skärpande riktning. Som framgår ovan kan dessutom den som köper sex av någon som inte deltar frivilligt, t.ex. för att personen är utsatt för människohandel, dömas för oaktsam våldtäkt. Detsamma torde vara fallet vid utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Därtill kan vi konstatera att böter nu tas bort från straffskalan för köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Därmed kommer också påföljderna för dessa brott att skärpas.

Vi anser därför att det är för tidigt att nu ta initiativ till ytterligare straffskärpningar för brotten.

9. Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 10 (C)

av Malin Björk (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motion
2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Likt flera remissinstanser anser jag att det vore högst olyckligt att införa en särskild straffskala för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som är att bedöma som mindre grovt.

Det kan diskuteras om ordningen med ett särskilt brott riktat mot barn som är äldre än 15 år men yngre än 18 år överhuvudtaget är ändamålsenlig. Jag menar att införandet av en särskild straffskala som är mindre grov riskerar att medföra att bedömningar av barnets ålder än mer kan signalera att kränkningen kan ses som mer ringa ju närmare 18 års ålder barnet är. Jag menar att ett barns utforskande av den egna sexualiteten aldrig får motivera eller normalisera att barn utnyttjas genom köp av sexuell handling oavsett ålder. Mot den bakgrunden menar jag att det inte är lämpligt att införa en särskild straffskala för vad regeringen kallar mindre grova brott.

10. Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 10 (L)

av Juno Blom (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L) yrkande 4 och
avslår motion
2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är bekymmersamt att regeringen inte tar tillfället i akt att i denna proposition lägga fram förslag till ändrad rubricering av straffbestämmelsen om brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Att rubriceringen ger uttryck för att sådana situationer alltid utgör ett utnyttjande av barn är att inte tillräckligt tydligt beskriva handlingens allvar. Rubriceringen antyder dessutom att denna sorts handlingar skulle kunna beskrivas i termer av köp, som om barnet skulle kunna vara i begrepp att ingå en ekonomisk transaktion. Men ett barn kan aldrig köpas. Den sortens gärningar ska kallas för vad de är, nämligen en form av våldtäkt av minderåriga.

11. Analys av lagändringarna, punkt 11 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Pontus Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Även om regeringen nu föreslår straffskärpningar finns det skäl att analysera tillämpningen av bestämmelserna vidare. Vi kan konstatera att svensk straffrätt genom både relativt låga straffskalor och diverse s.k. rabatter länge har betingats av att de utdömda straffen är låga i jämförelse med brottens allvar. Eftersom regeringen nu lägger fram förslag om skärpta minimistraff anser vi att genomslaget av förändringarna bör analyseras och ligga till grund för nya ställningstaganden. Om förslagen inte resulterar i en betydande höjning av utdömda strafftider för sexualbrott bör ytterligare åtgärder vidtas.

Särskilda yttranden

1. Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar, punkt 1 (V)

Linda Westerlund Snecker (V) anför:

Jag anser att straffskärpningar kan vara viktiga, i synnerhet för att bekämpa sexualbrott mot både vuxna och barn. Men att enbart höja straffen räcker inte. Det är till och med ett slag i luften om brotten inte utreds på ett så kompetent sätt att bevisningen tillvaratas så att fler brott därmed kan lagföras. Vidare är det brottsförebyggande arbetet centralt.

Det sexualiserade våldet, eller det könsbaserade våldet, är en samlingsbeteckning på de varierande former av våld som män riktar mot kvinnor just för att de är kvinnor. Jag anser att det är strukturellt och systematiskt. Samtidigt är det godtyckligt och oberäkneligt; det kan slå till när som helst, var som helst och mot vilken kvinna som helst, något som metoo-rörelsen med all tydlighet visade.

Enligt min mening finns det fortfarande ett genomgående problem inom hela rättskedjan när det gäller hanteringen av det sexualiserade våldet – från polisens upptagning av anmälan, säkrande av teknisk bevisning, åklagarens utredning och tingsrättens dom till beslut om kontaktförbud för den våldsamma mannen. Jag finner att omedvetna fördomar och strukturer bidrar till att kvinnors utsatthet inte tas på allvar och att synen på kvinnor som brottsoffer gör att ärenden inte prioriteras, att förundersökningar läggs ned och att domare ställer orimliga krav på brottsoffrets beteende för en fällande dom.

Jag anser att alla delar av rättskedjan behöver kompetensutvecklas så att lagstiftningen används så som den är tänkt. Jag har återkommande föreslagit satsningar på stärkt kompetens för polis, åklagare och domare i syfte att mäns våld mot kvinnor i alla dess former inklusive sexualbrott, sexköp och människohandel för sexuella ändamål ska hanteras med våldskompetens, rättssäkerhet och seriositet i hela rättskedjan. Jag har även föreslagit att regeringen ska ta initiativ till en bred och genomgripande översyn av hur polis och åklagare arbetar med förundersökningar i ärenden där kvinnor och barn utsatts för våld i nära relationer och/eller sexuella övergrepp liksom när barn bevittnat våld i syfte att komma till rätta med de brister som översynen visar på.

I dag är våldtäktsparagrafen utformad så att samlagsbegreppet enligt lagen endast omfattar sexuella handlingar mellan personer av olika kön. Samlag mellan personer av samma kön benämns i lagen som annan sexuell handling. Regeringen föreslår i sin proposition att bestämmelserna om våldtäkt och våldtäkt mot barn förtydligas och görs mer neutrala i fråga om kön och sexuell läggning. Jag står bakom regeringens förslag, men jag anser att lagstiftningen

bör synliggöra att det huvudsakligen är män som utsätter kvinnor och barn för sexuella övergrepp.

Detta har också efterfrågats sedan lång tid tillbaka och det föreslogs redan av Kvinnovaldscommissionen i dess betänkande SOU 1995:60 Kvinnofrid. Kvinnovaldscommissionen anförde att våldtäktsparagrafens utformning dolde det faktum att våldtäkt så gott som uteslutande begås av en man mot en kvinna. Att lagtexten döljer det verkliga förhållandet genom en formellt könsneutral utformning är enligt commissionen inte ägnat att ge straffbudet den pedagogiska och preventiva verkan som bör eftersträvas. Jag delar Kvinnovaldscommissionens synpunkter. Jag bedömer att regeringens förslag dessvärre kommer att fortsätta att osynliggöra att det är män som huvudsakligen våldtar främst kvinnor. Jag anser att regeringens och Kvinnovaldscommissionens förslag kan kombineras genom att våldtäktsparagrafen ändras så att första stycket behandlar brott av en man mot en kvinna och det andra stycket behandlar brott med en annan konstellation av gärningsperson och offer.

Jag avser att återkomma med konkreta förslag i dessa frågor i ett annat sammanhang. Som jag anført ovan anser jag att straffskärpningar kan vara viktiga för att bekämpa sexualbrott både mot vuxna och barn. Jag står därför bakom regeringens förslag om en skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar. Även om jag således ställer mig bakom förslaget känner jag dock, i likhet med flera remissinstanser, viss tveksamhet när det gäller förslaget att höja minimistraffet för våldtäkt till tre års fängelse. Det finns enligt min mening en risk för att en sådan skärpning en kort tid efter den mycket angelägna samtyckeslagstiftningen kan leda till ett bakslag i arbetet mot sexualbrott. Jag kommer därför att noga följa utvecklingen. Jag utgår från att regeringen också gör detta och vid behov vidtar åtgärder.

2. Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, punkt 9 (MP)

Martin Marmgren (MP) anför:

Miljöpartiet har varit pådrivande i arbetet med att skärpa synen på mäns våld mot kvinnor, våldtäkt och sexuella kränkningar. Den aktuella propositionen är ett välkommet steg på vägen, och som framgår ovan stödjer jag regeringens förslag.

Vad särskilt gäller den straffrättsliga reaktionen mot köp av sexuell tjänst höjs nu minimistraffet för köp av sexuell tjänst från böter till fängelse, vilket är ett steg i rätt riktning för att bekämpa denna typ av brottslighet.

Jag hade därtill gärna sett att den bakomliggande utredningen hade sett över frågan om när samtycke ska kunna anses föreligga vid sexköp. I våldtäktsbestämmelsen finns rekvisit som pekar ut situationer där personer aldrig kan anses ha gett samtycke till sex. Det rör bl.a. situationer när det förekommit våld eller hot, när den utsatta personen varit berusad, eller befunnit sig i beroendeställning. Detta bör enligt min mening tydligare än i dag

gälla även vid sexköp, t.ex. genom att det införs en presumtion mot samtycke när betalning har skett för en sexuell tjänst, vilket därmed skulle innebära att sexköpet bedöms som en våldtäkt. Jag avser att återkomma till denna fråga i ett annat sammanhang.

Det förslag som motionärerna för fram innebär bl.a. att försvårande omständigheter vid köp av sexuell tjänst och vid utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling får ett större genomslag i straffvärdebedömningen än i dag. I linje med vad jag anfört ovan väljer jag därför att ställa mig bakom motionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Följdmotionerna

2021/22:4708 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brotten köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör gradindelas på så sätt att brottsformen grovt brott införs i fråga om båda brotten och att de försvårande omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet ska anses som grovt anges i straffbestämmelserna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa brottsformen synnerligen grovt brott för brotten våldtäkt och våldtäkt mot barn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över straffskalorna för sexualbrott i skärpande riktning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4709 av Juno Blom m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffmaximum för våldtäkt ska vara åtta år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det vid ett mycket stort antal våldtäkter ska vara möjligt att döma till livstids fängelse och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild brottsrubricering för grovt sexuellt ofredande med nio månaders straffminimum och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändrad rubricering av straffbestämmelsen om brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4711 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om differentierade straffskalor för sexualbrott mot barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att analysera lagändringarnas genomslag i utdömda påföljder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4712 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om straffet för mindre grov våldtäkt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grov våldtäkt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4724 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja straffminimum till två års fängelse för grovt sexuellt övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja maxstraffet till fyra års fängelse för sexuellt övergrepp mot barn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte införa en särskild bestämmelse om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling som anses mindre grovt och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 och 4 b §§ och 6 kap. 1, 2, 4, 6–10, 11 och 14 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2021/22:194 Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §

Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 §,

2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott eller ofredande enligt 4 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 §,

3. våldtäkt, grov våldtäkt, 3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn *eller* sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

4. skadegörelse eller grov skadegörelse enligt 12 kap. 1 eller 3 §, eller

5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevitnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för *barnfridsbrott* till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för *grovt barnfridsbrott* till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevitnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

4 b §

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott enligt 4 kap. 6 § första stycket eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,
8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
9. uppmaning till självmord eller oaktsam uppmaning till självmord enligt 4 kap. 7 a §,
10. förtal eller grovt förtal enligt 5 kap. 1 eller 2 §,
11. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § första stycket eller sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket,
12. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
13. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller
14. överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning eller överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §¹

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst *två år* och högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses delta frivilligt om

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett *vaginalt, analt eller oralt* samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst *tre* och högst sex år. *Detsamma gäller den som förmår en person som inte deltar frivilligt att företa eller tåla en sådan handling.* Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller hand-

¹ Senaste lydelse 2018:618.

ling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses delta frivilligt om

1. deltagandet är en följd av misshandel, annat våld eller hot om brottslig gärning, hot om att åtala eller ange någon annan för brott eller hot om att lämna ett menligt meddelande om någon annan,

2. gärningsmannen otillbörligt utnyttjar att personen på grund av medvetenhet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation, eller

3. gärningsmannen förmår personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen.

Är brottet med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Om brottet är mindre grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för grovt våldtäkt till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Om ett brott som avses i första stycket är grovt, döms för grovt våldtäkt till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

2 §²

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 §, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i högst två år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte tillämpas 1 § första stycket *andra* och *tredje* meningarna.

Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 §, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i *lägst sex månader och högst två år. Detsamma gäller den som förmår en person som inte deltar frivilligt att företa eller tåla en sådan handling.* Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte tillämpas 1 § första stycket *tredje* och *fjärde* meningarna.

Om brottet är mindre grovt, döms till fängelse i högst ett år.

Är brottet att anse som grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp

Om brottet är grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp till fäng-

² Senaste lydelse 2018:618.

till fängelse i lägst *sex månader* och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

else i lägst *ett* och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

4 §³

Den som, med ett barn under femton år, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst *två* och högst sex år.

Den som, med ett barn under femton år, genomför ett *vaginalt, analt eller oralt* samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst *tre* och högst sex år. *Det samma gäller den som på ett otillbörligt sätt förmår barnet att företa eller tåla en sådan handling.*

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i *första stycket* mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut.

Första stycket gäller även den som begår en gärning som avses *där* mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket *att anse som grovt*, döms för grov våldtäkt mot barn till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är grovt, döms för grov våldtäkt mot barn till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet

³ Senaste lydelse 2018:618.

eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

6 §⁴

Den som, med ett barn under femton år eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen är närstående till barnet eller i övrigt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om brottet med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

Den som, med ett barn under femton år eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst sex månader och högst två år. Detsamma gäller den som på ett otillbörligt sätt förmår barnet att företa eller tåla en sådan handling.

Om brottet är mindre grovt, döms till fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen är närstående till barnet eller i övrigt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om brottet med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

7 §⁵

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för samlag med avkomling till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med sitt helsyskon, döms för

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har vaginalt samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för samlag med avkomling till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har vaginalt samlag med sitt helsyskon,

⁴ Senaste lydelse 2018:618.

⁵ Senaste lydelse 2005:90.

samlag med syskon till fängelse i högst ett år. döms för samlag med syskon till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i denna paragraf gäller inte den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt.

8 §⁶

Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under femton år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt femton men inte arton år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

Är brottet grovt, döms för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid *bedömning* av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under femton år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i högst två år. *Detsamma* gäller den som försätter barnet i eller utnyttjar att barnet av någon annan försätts i en situation som innebär sexuell posering.

Första stycket gäller även den som begår en gärning som avses där mot ett barn som fyllt femton men inte arton år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

Om brottet är grovt, döms för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid *bedömningen* av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

9 §⁷

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i högst fyra år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Om brottet är mindre grovt, döms till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första och andra styckena gäller även om

⁶ Senaste lydelse 2005:90.

⁷ Senaste lydelse 2019:806.

ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

10 §⁸

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande mot barn till fängelse i högst två år. *Detsamma gäller den som begår en gärning enligt andra stycket mot ett barn under femton år.*

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Om ett brott som avses i första stycket är grovt, döms för grovt sexuellt ofredande mot barn till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Om ett brott som avses i andra stycket är grovt, döms för grovt sexuellt ofredande till samma straff.

Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska det särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till offrets låga ålder eller någon annan omständighet visat särskild hänsynslöshet.

11 §⁹

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av

⁸ Senaste lydelse 2005:90.

⁹ Senaste lydelse 2011:517.

sexuell tjänst till böter eller sexuell tjänst till fängelse i högst ett fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan.

14 §¹⁰

Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § andra stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket *första meningen*, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

Detsamma gäller den som har begått en gärning enligt 10 a § om den har syftat till en sådan gärning som anges i första stycket och som, om den hade fullbordats, enligt vad som anges där uppenbarligen inte skulle ha inneburit något övergrepp mot barnet.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

¹⁰ Senaste lydelse 2009:343.

2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 20 d § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

20 d §¹

Med hemlig rumsavlyssning avses avlyssning eller upptagning som

1. görs i hemlighet och med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud, och

2. avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till.

Hemlig rumsavlyssning får användas vid en förundersökning om

1. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

2. spioneri enligt 19 kap. 5 § brottsbalken,

3. brott som avses i 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

4. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år och det är fråga om

a) människohandel enligt 4 kap. 1 a § brottsbalken,

b) grov människoexploatering enligt 4 kap. 1 b § tredje stycket brottsbalken,

c) våldtäkt enligt 6 kap. 1 § första stycket brottsbalken,

d) grovt sexuellt övergrepp enligt 6 kap. 2 § *andra* stycket brottsbalken, d) grovt sexuellt övergrepp enligt 6 kap. 2 § *tredje* stycket brottsbalken,

e) våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

f) grovt sexuellt övergrepp mot barn enligt 6 kap. 6 § *andra* stycket brottsbalken, f) grovt sexuellt övergrepp mot barn enligt 6 kap. 6 § *tredje* stycket brottsbalken,

g) grovt utnyttjande av barn för sexuell posering enligt 6 kap. 8 § tredje stycket brottsbalken,

h) grovt koppleri enligt 6 kap. 12 § tredje stycket brottsbalken,

i) grov utpressning enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

j) grovt barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § sjätte stycket brottsbalken,

k) grovt övergrepp i rättssak enligt 17 kap. 10 § tredje stycket brottsbalken,

¹ Senaste lydelse 2020:174.

Anmärkning: Ändring av 27 kap. 20 d § har också föreslagits i propositionen Utlandsspioneri (prop. 2021/22:55).

l) grovt narkotikabrott enligt 3 § narkotikastrafflagen (1968:64), eller
m) grov narkotikasmuggling enligt 6 § tredje stycket lagen (2000:1225)
om straff för smuggling,

5. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1–3, om en sådan gärning är belagd med straff,

6. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 4, om en sådan gärning är belagd med straff och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.